

Nuoret ja lähisuhdeväkivalta

Maatu Arkio

Toimintaa tukee:

Rikosuhripäivystys, RIKU

Lähisuhdeväkivalta

Perheväkivalta

Kaikki perheen sisällä tapahtuva, yhden perheenjäsenen toiseen kohdistama fyysinen, seksuaalinen tai psyykinen väkivalta tai sen uhka.

Parisuhdeväkivalta

Yksittäinen tai toistuva fyysisen, seksuaalisen tai emotionaalisen väkivallan teko, uhka tai muoto, joka ilmenee nykyisessä tai jo päättyneessä pari tai seurustelusuhteessa.

SEURUSTELUVÄKIVALTA

Väkivallan muotoja (THL)

Fyysinen väkivalta:

aktiivinen: väkivallalla uhkaaminen, lyöminen, tukistaminen, läpsiminen, potkiminen, töniminen, kuristaminen, palovamman tuottaminen ja terä- tai ampuma-aseen käyttö.

passiivinen: toistuva hoidon laiminlyönti esim. jätetään yksin, ei huolehdi ravinnosta.

Psyykinen/ henkinen väkivalta:

aktiivinen: pelottelu, vähättely, nöyryyttäminen, nimittely, eristäminen, kontrollointi ja sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen.

”*kunniaväkivalta*” perheen tai suvun piirissä tapahtuva kunniannormien puolustamiseen liittyvä ihmisoikeuksia rikkova väkivalta.

”*hengellinen väkivalta*” väkivaltaa, johon liittyy uskonnollinen ulottuvuus

passiivinen: huomiotta jättäminen, mitätöinti.

Väkivallan muotoja (THL)

Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö:

aktiivinen: seksuaalielinten pahoinpitely, raiskaus tai sen yritys, alle 18-vuotiaan nuoren taivuttaminen sukupuoli- yhteyteen tai muuhun seksuaalitekoon, muu ruumiillista koskemattomuutta loukkaava teko (sukupuolielinten koskettelu) taivuttelu ikää ja kehitystasoa vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen, seksuaaliseen tekoon ja inesti.

passiivinen: lapsen altistaminen ikään ja kehitystasoon soveltumattomille seksuaalisille ärsykkeille tai seksualisoituneeseen ilmapiiriin.

Kemiallinen väkivalta:

aktiivinen: rauhoittavien lääkkeiden tai päihteiden antaminen.

passiivinen: määrättyjen lääkkeiden antamatta jättäminen tai ruokavalion antamatta jättäminen.

Taloudellinen (sosioekonominen) väkivalta:

aktiivinen: rahan kiristys, rahan käytön kontrollointi ja toisen rahojen ottaminen omaan käyttöön.

passiivinen: heitteillejätö.

Rakenteellinen väkivalta:

aktiivinen: hierarkkiset järjestelmät, alistaminen

passiivinen: säädökset ja normit, joissa ei oteta huomioon lapsen oikeutta kasvuun, suojeluun ja turvallisuuteen

Lähisuhde- ja Perheväkivalta

15.11.2017

Yleisyys ja periytyvyys?

Perheväkivallan yleisyydestä

(Hautanen 2017, Hyvärinen 2017)

- Lapsia/nuoria koskettava perheväkivalta on usein monimuotoista.
- Perhe- ja lähisuhdeväkivalta kasautuvat perheisiin.
- Mitä useammin isä on väkivaltainen äitiä kohtaan, sitä enemmän molemmat vanhemmat kohdistavat väkivaltaa myös lapsiin.
- Äitiin kohdistuva parisuhdeväkivalta lisää äidin riskiä pahoinpidellä lapsia.
- Äidit, jotka syyllistyvät parisuhdeväkivaltaan, syyllistyvät helpommin lasten pahoinpitelyyn.
- Lasten kokema väkivalta kotona ja kodin ulkopuolella kasautuu, jolloin väkivaltaa kokevat lapset kohtaavat useanlaista väkivaltaa arkielämässä.

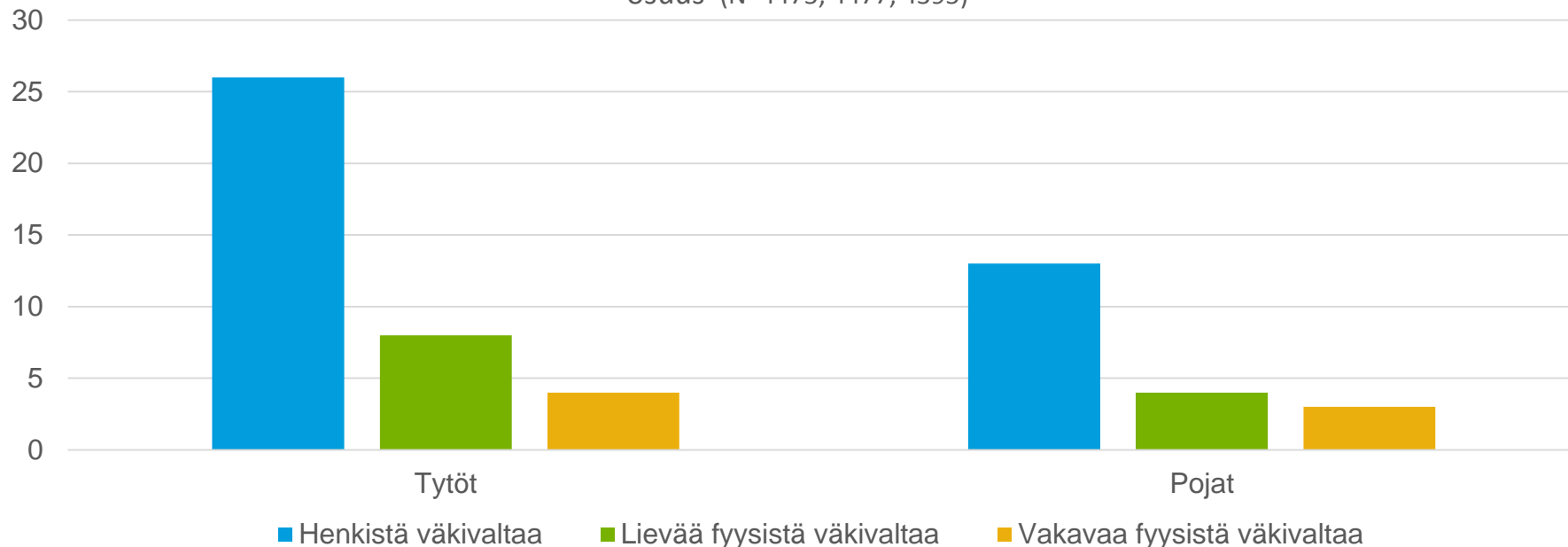
Perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan näkeminen

(Fagerlund ym. 2014)

- 17% nuorista ilmoitti nähneensä / kuulleensa kotonaan jotakin väkivallantekoa ja 6% jotakin fyysistä väkivallantekoa

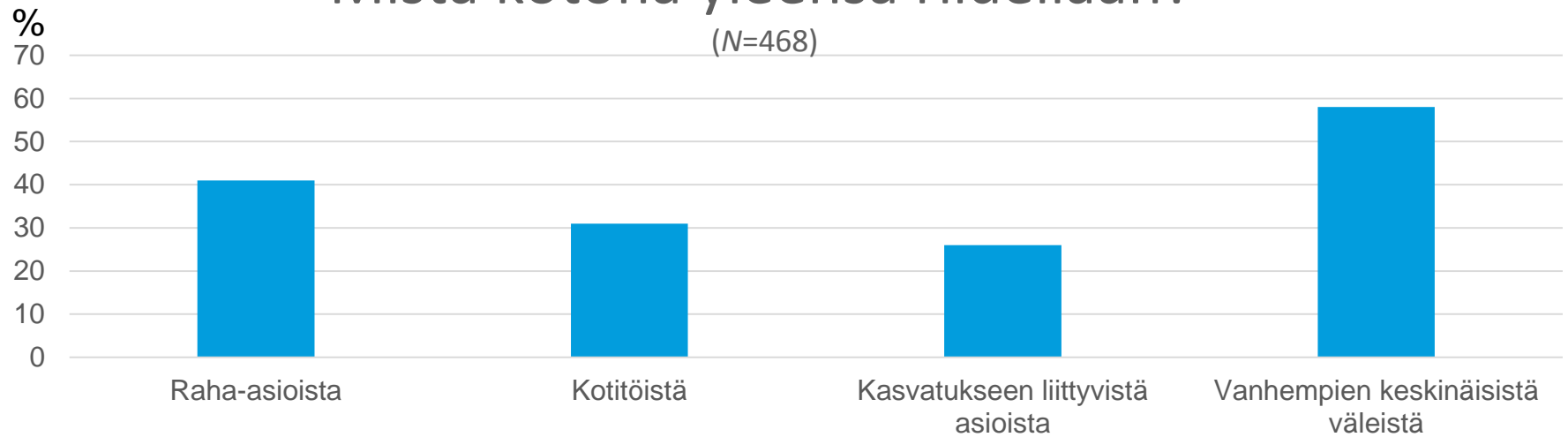
9.Luokkalaisten kotona johonkin perheenjäseneseen kohdistunutta väkivaltaa nähneiden %

osuus (N=4475, 4477, 4395)

Mistä kotona yleensä riidellään?

(N=468)

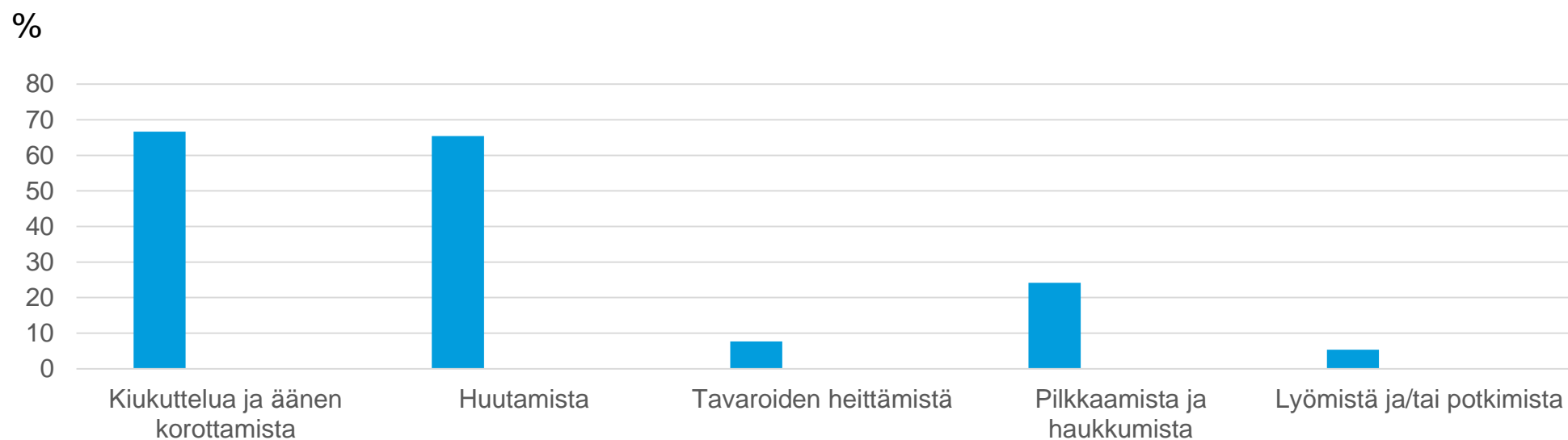

Kyselytulos Rikosuhripäivystyksen nuorille tehdystä kyselystä

Vanhempien riitely on nuorten mielestä

(N= 468)

Kyselytulos Rikosuhripäivystyksen nuorille tehdystä kyselystä

Väkivallan ylisukupolvinen ketju

(Hyvärinen 2017)

- Vanhempien omat lapsuuden kuritusväkivallankokemukset nostavat merkittävästi lasten riskiä joutua vanhempien käyttämän kuritusväkivallan uhreiksi.
- 54% vanhemmista, jotka olivat kokeneet kuritusväkivaltaa lapsuudessa, olivat käyttäneet jotain fyysisen kuritusväkivallan muotoa oman lapsen kasvatuksessa.
- Kurituskokemukset vaikuttavat asenteisiin, jotka vaikuttavat siihen, käyttääkö aikuinen kuritusväkivaltaa kasvattaessaan lapsia itse.
- Omat lapsuuden kokemukset kuritusväkivallasta, kurituksen hyväksyvät asenteet ja kurittavat kasvatuskäytännöt ovat selkeästi yhteydessä toisiinsa.

Lapsuudessa koettu väkivalta

(Hautanen 2017, Poijula 2016, Soisalo 2016)

- Lapsiin kohdistuva väkivalta voi jatkua sukupolvelta toiselle.
- Rikoksen tekeminen ja rikoksen uhriksi joutuminen ovat yhteydessä toisiinsa.
- Lähisuhdeväkivallan keskellä elänyt lapsi voi toistaa omissa suhteissaan opittua mallia.
 - Toisen ihmisen hallintaa väkivallalla saadakseen haluamansa
 - Voi luulla, että väkivaltainen käyttäytyminen kuuluu läheisyyteen
- Kaltoinkohtelu ja laiminlyönti lapsena voi johtaa riskikäyttäytymiseen.
- Kaltoinkohtelun seuraukset voivat näkyä vasta aikuisiällä esimerkiksi mielenterveyshäiriöinä ja itsetuhoisena käyttäytymisenä.
- Suojaavat tekijät ihmissuhteissa ja elinympäristössä vähentävät väkivallan kielteisiä seurauksia ja auttavat selviytymään.

Väkivallasta perheessä saa puhua

Tunnistamisen haasteita

- Suurin osa kodissa/perheen sisällä tapahtuvasta väkivallasta jää pimentoon.
- *”Oma koti kullan kallis”* koti on yksityinen tila ja paikka
- Lähisuhde- ja perheväkivalta tunnustetaan ilmiönä paremmin kuin yksittäisenä tapauksena
- Perheväkivalta ristiriidassa yhteiskunnan normien kanssa. Häpeällisestä asiasta vaijetaan.

Miksi lapsiin/nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa on vaikea tunnistaa?

- Lapsi/nuori on aikuiseen nähden heikommassa asemassa eikä hän pysty kunnolla puolustamaan itseään. (Soisalo 2017)
- Pelko siitä, mitä seurauksia läheisille tai itselleen voi tulla, estää kertomasta väkivallasta. (Pojjula 2016)
- Lapsi/nuori ei usko, että kertomisesta olisi apua tai ketään aikuista kiinnostaisi hänen asiansa. (Pojjula 2016)
- Lapset/nuoret oppivat kestäämään väkivaltaa ja omaavat taipumuksen äärimmäiseen selviytymiseen. (Oranen, 2012)
- Lapset/nuoret eivät usein luota keneenkään, eivätkä siksi koe perheväkivallasta kertomista tarpeelliseksi. (Oranen, 2012)
- Väkivaltaan liittyvä salaisuus eristää myös kavereista ja ystävistä. (Oranen, 2012)

Lapsi/nuori väkivallan uhrina

(Poijula 2016, Hautanen 2017)

Varhaislapsuudessa

- Aggressiivisuus
- Impulsiivinen käytös
- Uni- ja syömishäiriöt
- Vetäytyminen ja ahdistuneisuus
- Kehityksen hidastuminen ja taantuminen

Koulu- ja nuoruusiässä

- Aggressiivisuus
- Keskittymisvaikeudet
- Tunne-elämän häiriöt
- Emotionaaliset ongelmat
- Vaikeudet koulussa
- Sosiaaliset ongelmat
- Itsetunto-ongelmat

Nuori reagoi tunteen ohjaamana

Vetäytyminen

**Aggressiivisuus,
hyökkäys**

Sisäänpäin
Kääntynyt oireilu

Ulospäin
kääntynyt
oireilu

- Väkivallan muoto, aste, kesto ja määrä
- Lapsen/nuoren temperamentti ja persoonallisuus
- Ikä, sukupuoli ja kehitysvaihe
- Kulttuuri/uskonto
- Sosiaalinen tukiverkosto

Seurusteliväkivalta

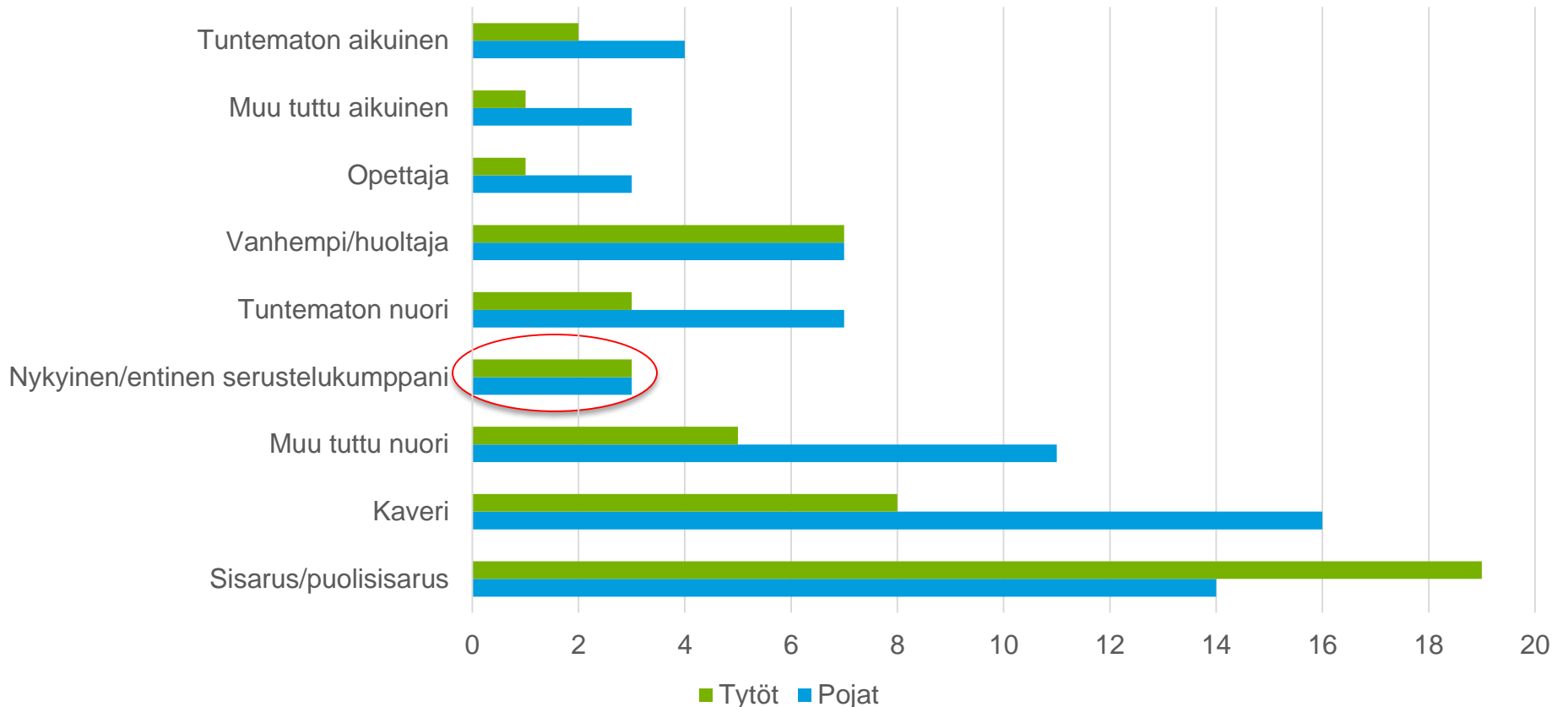

Seurusteluväkivallan yleisyydestä

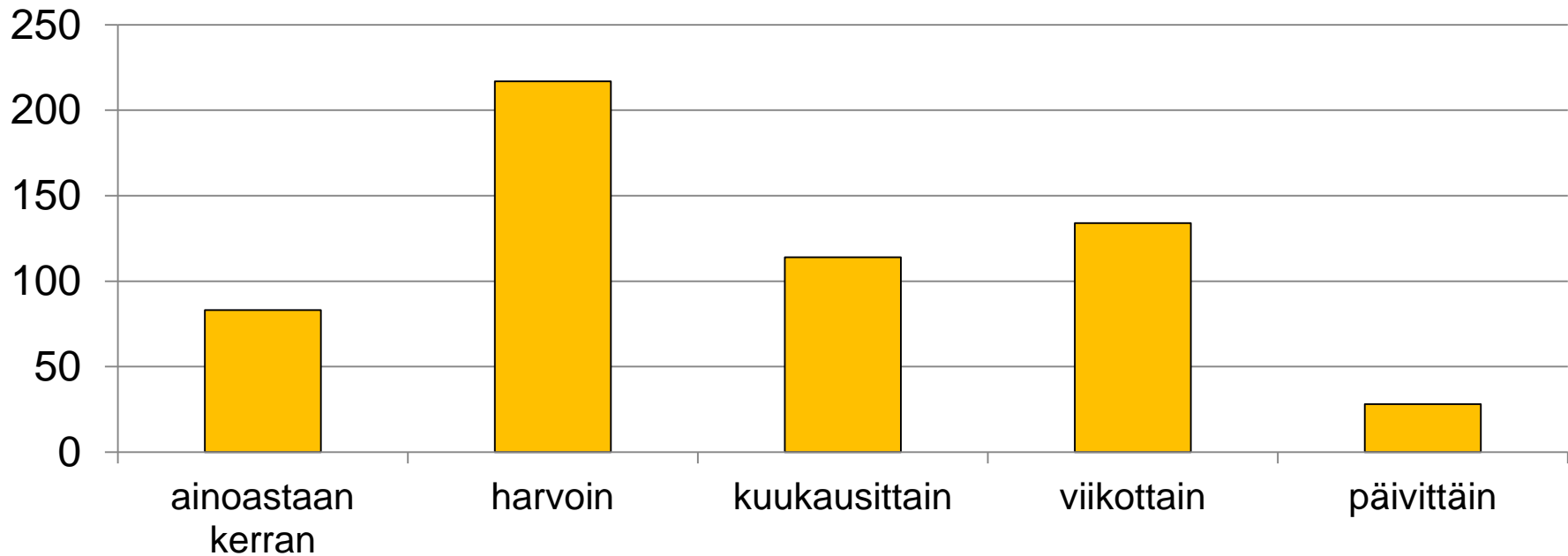
- Paljon tutkimusta (USA), arviot vaihtelevat suuresti 10-80 %, riippuen väkivallan määritelmästä.
- Suomalaisten 9. luokkalaisten seurusteluväkivallan teoista kaikkein yleisin on väkivallalla uhkaaminen. (Niemi, 2010)
- Yleisimpiä fyysisiä väkivallan tekoja ovat työntäminen, ravistelu tai avokämmenellä lyöminen.
- Nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan pojat kokevat enemmän seurusteluväkivaltaa kuin tytöt (Salmi, 2009)

Väkivallan kohteeksi joutuneiden osuudet uhrin sukupuolen ja väkivallan tekijän mukaan % (Näsi 2016)

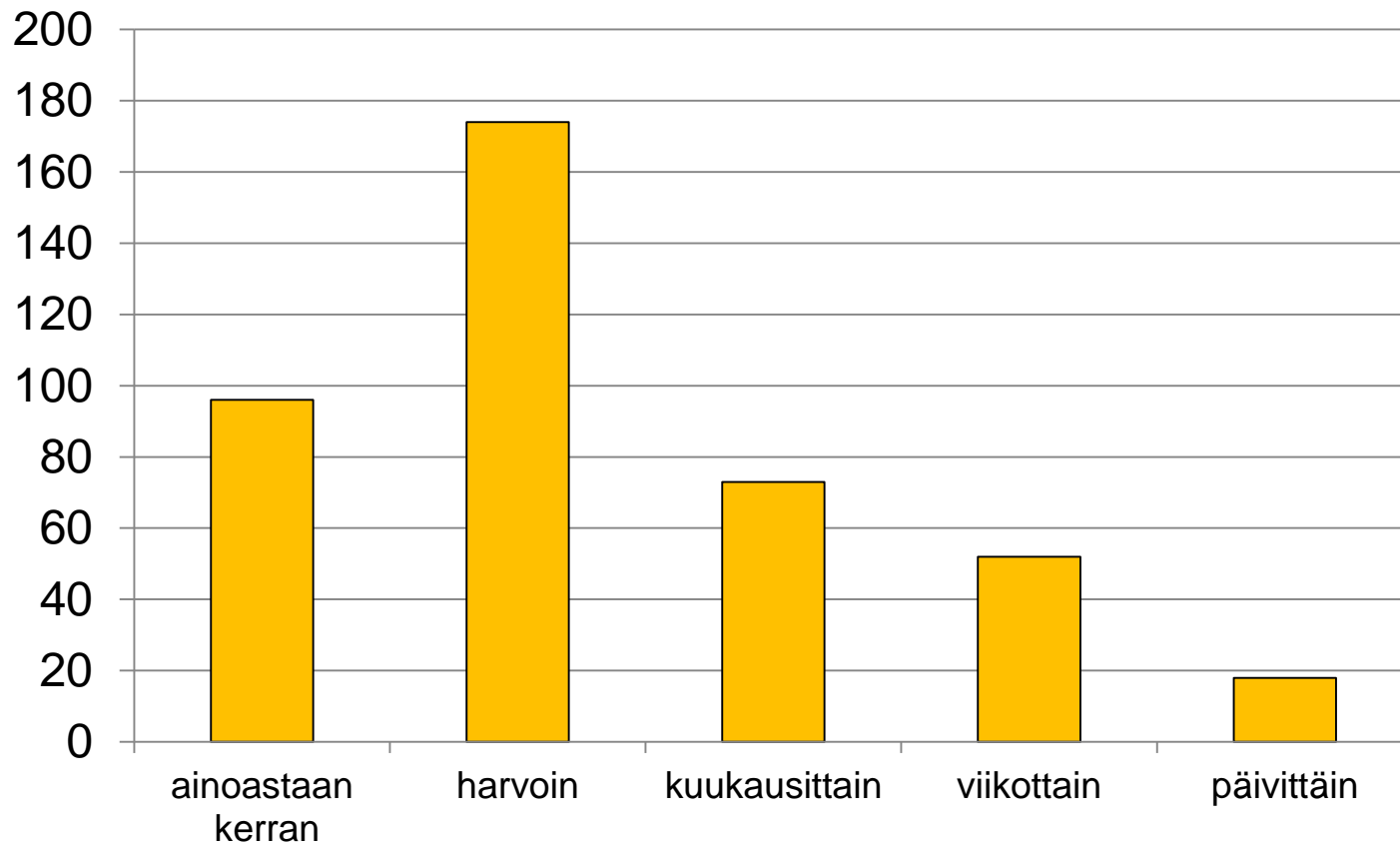

Jos olet kokenut henkistä väkivaltaa,
niin kuinka usein? (N=1 045)

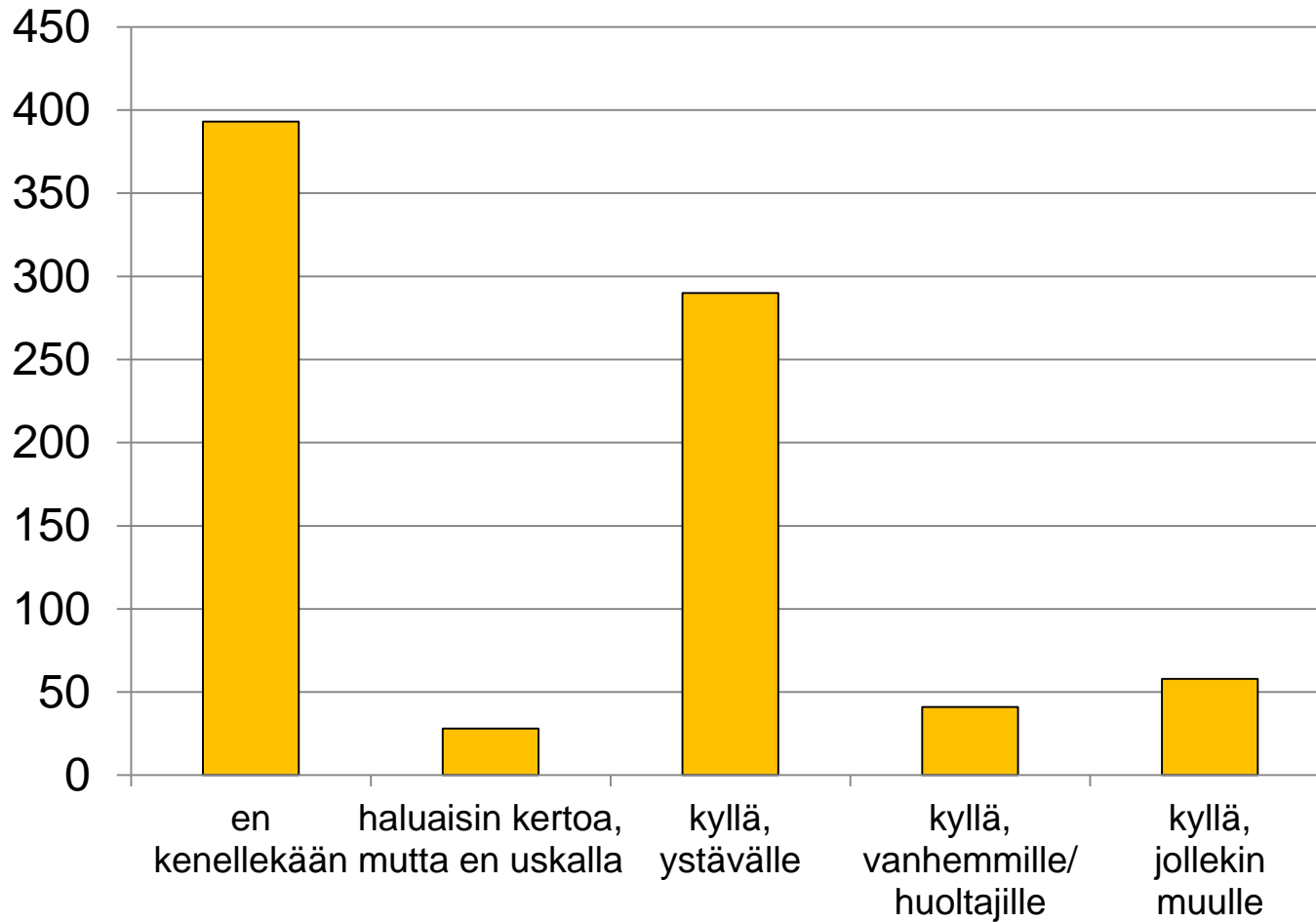

Jos olet kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa, niin kuinka usein?

(N=1 045)

Oletko kertonut seurustelusuhhteessasi kokemastasi väkivallasta? (N=1 045)

Seurusteluväkivalta

Vaiettu aihe?

- Nuoret häpeävät tapahtunutta ja yrittävät tietoisesti unohtaa.
- Nuori voi kokea hämmennystä, ahdistusta, vihaa ja pelkoa eikä tiedä kenelle uskaltaa kertoa asiasta.
- Ihmisillä on luontainen halu löytää järkevä selitys elämässä tapahtuville asioille.
 - Nuori voi ajatella, että on ansainnut rangaistuksen.

Epätietoisuus ?

- Nuoret eivät välttämättä miellä tai tunnista kokemaansa väkivaltaa väkivallaksi.
- Nuoret voivat liittää seurusteluväkivallan mustasukkaisuuteen ja kokevat sen osoituksena vahvoista tunteista ja todellisesta rakkaudesta.
- Eivät tiedä oikeuksiaan.

Seurusteluväkivalta

- On yhteydessä nuorten lisääntyneeseen ahdistuneisuuteen, masentuneisuuteen, hermostuneisuuteen, paniikkikohtauksiin, nukkumisvaikeuksiin ja itsemurha-ajatuksiin (Tanska, Shütt, 2008).
- Yhteys myös tupakointiin, masennusoireisiin, vähentyneeseen kiinnostukseen normaaleista asioista, syömishäiriöihin ja lisääntyneeseen seksuaaliseen käyttäytymiseen (Bonomi, ym., 2013).

*Miten nuorten väliseen
seurusteluväkivaltaan
tulee puuttua, jos nuoret
eivät itse määrittele sitä
väkivallaksi?*

Vanhemmat nuoren rikoksen uhrin tukena

”Kukaan ei ole kysynyt”

Lähisuhdeväkivalta jää harvoin yhteen kertaan. Se tulee esiin usein *”liian myöhään ja vasta sitten, kun se on todella vaikeaa”* (Laapio, 2005)

Väkivaltaa kokeneen lapsen/nuoren kohtaaminen?

” Lapsen ja nuoren kunnioittava, kiinnostunut ja myötätuntoinen kohtaaminen lisää todennäköisyyttä sille, että lapsi/nuori uskaltaa kertoa mahdollisista ongelmista ja kielteisistä kokemuksistaan.”

(Söderholm & Politi, 2012)

” Se, että lapsi huomaa tullessa nähdyksi, vaikka vain lyhyen hetken verran, saattaa tiukassa tilanteessa olla hyvin merkittävää. Vaikeassa tilanteessa niukatkin kommentit muistetaan usein tarkasti”.

(Oranen, 2012)

Työntekijän tulee aina kysyä oireilevalta nuorelta mahdollisesta väkivallasta.

Kysyminen kertoo jo itsessään, että väkivallasta voi ja saa puhua.

Väkivallan puheeksi ottaminen

(Oranen, 2012)

- Ota väkivalta puheeksi aina nuoren kanssa kahden kesken.
- Ole selkeä ja konkreettinen.
- Käytä lapselle/nuorelle ymmärrettävää kieltä
- Anna tietoa mitä väkivalta on ja miten se vaikuttaa lapseen/nuoriin
- Kerro väkivallan yleisyydestä
- Kerro jatkotoimenpiteistä rehellisesti

Turvallisuus

- Tee toimintasuunnitelma lapsen/nuoren turvallisuuden takaamiseksi. Yksilöllinen turvasuunnitelma.
- Pohdi aina lisääkö tietty vaihtoehto lapsen/nuoren turvallisuutta vai vähentääkö se sitä.
- Ota nuoren arvio tilanteen vaarallisuudesta vakavasti
- Tee lastensuojeluilmoitus

Lastensuojeluilmoitus

- Lastensuojelulaissa on säädetty ilmoitusvelvollisuuden koskevan sosiaali- ja terveydenhuollon, lasten päivähoidon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevia henkilöitä sekä muita sosiaalipalvelujen, opetuksen tai koulutuksen, turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnan, hätäkeskuksen sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätyöntekijöitä.
- Ilmoitusvelvollisuuden alaisilla henkilöillä on velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille, jos on syytä epäillä, että lapseen kohdistuu seksuaalirikos tai rikoslain 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuva rikos, josta on säädetty enimmäisrangaistus vähintään kaksi vuotta vankeutta, kuten esimerkiksi pahoinpitely.
- Vanhempien välinen väkivalta voi aiheuttaa lähtökohtaisesti lastensuojelun tarpeen.
- Selkeissä pahoinpitelyissä ja perustelluissa epäilyissä lastensuojeluilmoitus on tehtävä heti lapsen kotikunnan sosiaalipäivystykseen.

Jokainen lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevä ammattilainen kohtaa työssään väkivaltaa kokeneita lapsia, nuoria ja aikuisia.

*”Myös puuttumattomuus
on valinta”*

Kiitos !

Lähteet

- Ellonen, N. & Kääriäinen, J. & Salmi, V. & Sariola, H. (2008). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tampereen yliopistopaino.
- Haapasalo, J. (2005). Periytyykö väkivaltainen käyttäytyminen sosiaalisesti? Suomen Lääkärilehti, 45, 60, 4611–4615.
- Fagerlund, M. & Peltola, M. & Kääriäinen, J. & Ellonen, N. & Sariola, H. (2014.) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. Poliisiammattikorkeakoulu. Tampere.
- Finkelhorn, D. & Wolak, J. & Berliner, L. (2001). Police reporting and professional help seeking for child crime victims: a review. Child maltreatment, February, 6, 1, 17–30.
- Humppi, S-M. Ellonen, N. (2010). Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tampereen yliopistopaino.
- Kauppi, A. (2012). Sisäiset mustelmat – pahoinpitely psyykkiset vaikutukset. Teoksessa A. Söderholm & S. Kivitie-Kallio (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu (s. 125–130). Porvoo: Duodecim.
- Laapio, M-L. (2005). Poliisi ja perheväkivalta. Poliisiammattikorkeakoulu.
- Oranen M. (2012). Lapsi ja perheväkivalta. Teoksessa A. Söderholm & S. Kivitie-Kallio (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu (s. 217–238). Porvoo: Duodecim.
- Piispa, M. (2004). Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa. Helsinki, Yliopistopaino.
- Söderholm, A. & Politi, J. (2012). Lapsen laiminlyönti. Teoksessa A. Söderholm & S. Kivitie-Kallio (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu (s. 76–98). Porvoo: Duodecim.

Lähteet

- Hautanen, T. 2017. Vain vanhempien parisuhdeasia? Väkivallan arviointi huoltajuusriidoissa. Teoksessa Niemi, J., Kainulainen, H. & Honkatukia P. (toim.) 2017. Sukupuolistunut väkivalta, Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino
- Hyvärinen, S. 2017. Piiskasta jäähypenkkiin – Suomalaisten kasvatusasenteet ja kuritusväkivallan käyttö 2017. Verkkojulkaisu 2/2017. Lastensuojelun Keskusliitto.
- Poijula, S. 2016. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. Helsinki: Kirjapaja
- Soisali, R. 2016. Systemia 2 aiheita ammattiauttajille. Tallinna: AS Printon

Lähteet

Ellonen, N. & Kääriäinen, J. & Salmi, V. & Sariola, H. (2008). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tampereen yliopistopaino.

Haapasalo, J. (2005). Periytyykö väkivaltainen käyttäytyminen sosiaalisesti? *Suomen Lääkärilehti*, 45, 60, 4611–4615.

Finkelhorn, D. & Wolak, J. & Berliner, L. (2001). Police reporting and professional help seeking for child crime victims: a review. *Child maltreatment*, February, 6, 1, 17–30.

Humppi, S-M. Ellonen, N. (2010). Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tampereen yliopistopaino.

Kauppi, A. (2012). Sisäiset mustelmat – pahoinpitely psyykkiset vaikutukset. Teoksessa A. Söderholm & S. Kivitie-Kallio (toim.) *Lapsen kaltoinkohtelu* (s. 125–130). Porvoo: Duodecim.

Niemi, J. (2010). *Seurusteluväkivalta nuorten kokemana*. Pro Gradu tutkielma, Tampereen yliopisto, Sosiaalitutkimuksen laitos.

Piispa, M. (2004). *Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa*. Helsinki, Yliopistopaino.

Söderholm, A. & Politi, J. (2012). Lapsen laiminlyönti. Teoksessa A. Söderholm & S. Kivitie-Kallio (toim.) *Lapsen kaltoinkohtelu* (s. 76–98). Porvoo: Duodecim.

THL, Kouluterveyskysely 2013 ja 2015.

